

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

==== Izpitna pola 1 ====

Obča zgodovina

Sreda, 10. junij 2020 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpisite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpiti pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 2 0 1 5 1 1 1 1 0 2

3/20

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Vzpon meščanstva in uveljavitev demokracije

1. V 17. in 18. stoletju so začeli razsvetljenski misleci razmišljati o novi obliki družbe na temelju umnega urejanja političnega življenja in odnosa do posameznika, vladarja in med državljanji.

Povežite razsvetljenske filozofe in njihova dela, tako da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezno črko iz stolpca na desni.

_____ Immanuel Kant	A Leviathan
_____ Denis Diderot	B Kritika čistega uma
_____ Charles-Louis de Montesquieu	C Družbena pogodba
_____ John Locke	D O duhu zakonov
_____ Thomas Hobbes	E Dve razpravi o vladanju
_____ Jean-Jacques Rousseau	F Enciklopedija

(3 točke)

2. Za ideje razsvetljenskih mislecev so se začeli zanimati tudi nekateri vladarji, med drugimi Friderik II. Veliki, kralj Prusije, ki je moderniziral državo in jo v vojnah močno razširil.

Ko je leta 1740 postal kralj, je že čez nekaj tednov odpravil cenzuro tiska, versko pristranost in mučenje. Pozneje je reformiral pravo in kodificiral zakone. Smrtna kazen naj bi prišla v poštev le za najhujše zločince in samo, če bi jo ukazal kralj. Ta pa jo je pogosto odgodil. Čeprav je Friderik vladal absolutistično, ni o sebi mislil, tako kot Ludvik XIV. v Franciji, da je posebljena država, ampak da je njen »prvi služabnik«.

(Vir: Floyd, E., Hindley, G., 1988: Kdo je ustvarjal zgodovino, str. 112. Delavska enotnost. Ljubljana)

- 2.1. Navedite novosti, ki jih je iz razsvetljenskih pobud vpeljal v način vladanja Friderik II.

- 2.2. Kakšne ukrepe so razsvetljeni absolutisti izvajali v gospodarski politiki?

- 2.3. Pojasnite, katerih načel razsvetljenske miselnosti Friderik II. ni prevzel v način vladanja.

(3 točke)

M 2 0 1 5 1 1 1 1 0 5

3. Francija je bila v drugi polovici 18. stoletja v globoki politični in gospodarski krizi. Težnje po reformah so zavirali pripadniki dotlej privilegiranih stanov, ki se niso hoteli odpovedati privilegijem.

1. Kaj je tretji stan? Vse.
2. Kaj je bil doslej v političnem redu? Nič.
3. Kaj hoče? Postati v njem nekaj.

/.../

V celoti torej ni niti 200.000 pripadnikov prvih dveh redov. Primerjajte to številko s petindvajsetimi ali šestindvajsetimi milijoni duš in presodite stanje.

(Vir: Sieyés, E. J.: Kaj je tretji stan. Filozofski vestnik, 1990, št. 1, str. 153 in 165)

- 3.1. Katera stanova sta bila privilegirana?

- 3.2. Glede na zgornje besedilo razložite, s kakšnimi argumenti je Emanuel Joseph Sieyés utemeljeval pravice tretjega stanu.

- 3.3. Kako se je na zahteve predstavnikov tretjega stanu odzval kralj Ludvik XVI.?

(3 točke)

4. Francoska revolucija je prinesla enega najpomembnejših preobratov v zgodovini človeštva. Ustavodajna skupščina je avgusta 1789 sprejela Deklaracijo o človekovih in državljanskih pravicah.

- 4.1. Katere pravice je Deklaracija predpisala za temelj nove družbene ureditve?

- 4.2. Kako je prva francoska ustava iz leta 1791 omejila vlogo kralja v državi?

(2 točki)

5. V francoski revoluciji so sodelovale različne politične skupine, pomembno vlogo so imeli zlasti žirondinci in jakobinci.

Povežite pojme z ustreznim političnim skupinom, tako da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezeno črko.

____ sprejetje nove demokratične ustave	
____ srednje in visoko meščanstvo	A jakobinci
____ vojna napoved nasprotnikom revolucije	B žirondinci
____ odbor za splošno blaginjo	

(2 točki)

6. Z vzponom Napoleona Bonaparteja se je začelo obdobje francoskih vojaških zmag in širjenja idej francoske revolucije po Evropi. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.

- 6.1. V katerih dveh bitkah je Napoleon porazil avstrijsko vojsko?

- 6.2. Zakaj je Napoleon uvedel celinsko zaporo?

Slika 1: Srečanje med Francem II.
(Habsburško-Lotarinškim)
in Napoleonom I. po bitki

(Vir: <https://www.flickr.com/photos/gandalfsgallery/13946155583>. Pridobljeno: 10. 3. 2018.)

(2 točki)

7. Napoleon si je poskušal pokoriti celotno evropsko celino s pohodom »velike armade« na Rusijo. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.

- 7.1. Razložite, kaj je dosegla Napoleonova »velika armada« v Rusiji.

- 7.2. Pri katerem kraju in v kateri današnji državi je potekala zadnja Napoleonova bitka?

(2 točki)

8. Na dunajskem kongresu so se evropski voditelji dogovorili o novi ureditvi Evrope. Pomembno vlogo na njem in v naslednjih desetletjih sta imeli dve zmagovalki nad Napoleonom, Avstrijsko cesarstvo in Velika Britanija. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

Obkrožite črko pred izbrano državo.

A AVSTRIJSKO CESARSTVO

B VELIKA BRITANIJA

8.1. Katere so bile ozemeljske pridobitve države po dunajskem kongresu?

8.2. Kakšen je bil odnos države do Svetе alianse?

8.3. Kakšen odnos je imela država do revolucionarnih in nacionalnih gibanj v Evropi?

8.4. S katerimi ukrepi se je državna oblast v naslednjih desetletjih odzvala na zahteve državljanov po reformah?

(4 točke)

9. Sprejetje ustave je v desetletjih pred revolucijami leta 1848 postala temeljna zahteva k temeljitim političnim reformam stremečega dela prebivalstva.

Obkrožite črke pred tremi državami, ki so dobile ustavo že pred revolucionarnim letom 1848.

A Kraljestvo dveh Sicilij

B Grčija

C Španija

D Prusija

E Belgija

F Rusija

(3 točke)

10. Oktoirana ustava, ki jo je izdal francoski kralj Ludvik XVIII. iz dinastije Bourbonov, je zelo omejevala politične svoboščine državljanov.

10.1. Kaj simbolizira slika 7 v barvni prilogi, delo francoskega slikarja Eugèna Delacroixa?

10.2. Kakšne so bile posledice tega dogodka za dinastijo?

(2 točki)

11. Leta 1848 so nakopičena nasprotja izbruhnila v velikem delu Evrope v revolucionarnem uporu proti staremu režimu, a so bili revolucionarji do sredine leta 1849 večinoma že poraženi. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 v barvni prilozi.

11.1. V katerih državah so izbruhnili oboroženi spopadi med uporniki in vladnimi silami?

11.2. Katere zahteve so postavljali revolucionarji v nemških državah?

11.3. Zakaj so se oblasti po porazu revolucije bale odpraviti vse njene pridobitve?

(3 točke)

12. Na politični razvoj držav so v 19. stoletju vplivale tri velike ideologije, vsaka s svojimi pogledi in naslanjanjem na določen sloj prebivalstva.

.... si je v najširšem smislu prizadeval za izboljšanje gospodarskega in socialnega položaja nižjih slojev, v ožjem pa se je razvil v gibanje, ki si je prizadevalo za odpravo zasebne lastnine in izkoristjanja človeka po človeku.

(Vir: Cyvirk, J., Studen, A., 2010: Zagovornina 3, str. 73, DZS, Ljubljana)

Obkrožite črko pred ideologijo, opisano v zgornjem besedilu.

- A konservativism
  - B liberalizem
  - C socializem

(1 točka)

M 2 0 1 5 1 1 1 1 0 9

13. V 19. stoletju je stanovski družbeni red zamenjala meščanska družba, ki pa ni odpravila neenakosti med pripadniki družbe.

V večini evropskih držav so vpeljali splošno in enako volilno pravico šele proti koncu stoletja. Do tedaj so v vseh legislativnih organih sedeli samo zastopniki premožnih in izobraženih stanov, ki so se upirali vsem prizadevanjem, da bi se državni izdatki zvečali na račun premožnih ljudi.

(Vir: Moraze, C., 1976: Zgodovina človeštva V/2: devetnajsto stoletje 1775–1905, str. 53. DZS. Ljubljana)

- 13.1. Na kakšne načine so ob uvajanju parlamentarizma omejevali volilno pravico?

- 13.2. Primerjajte, kaj je opredeljevalo položaj privilegiranih v stanovsko urejeni in v meščanski družbi.

(2 točki)

14. Zahteve po enakopravnosti pred zakonom so segale na različna področja, tudi k odpravi suženjstva, le redko pa so se dotikala vprašanja enakopravnosti spolov.

Britanski filozof John Stuart Mill je v delu Podrejenost žensk zapisal:

Nikakor ne trdim, da z ženami na splošno ne ravnajo nič bolje kot s sužnji, toda noben suženj ni sužen tako zelo in v tako dobesednem pomenu te besede, kot je žena. Skoraj noben suženj razen tistega, ki služi neposredno gospodarjevi osebi, ni suženj vsako uro in minuto dneva; tako kot vojak ima na splošno stalno nalogu, in ko jo opravi ali kadar ni v službi, ima v omejenem obsegu na voljo nekaj svojega časa /.../. To za ženo ne velja.

(Vir: Mill, J. S., 2005: Podrejenost žensk, str. 41. Studia humanitatis. Ljubljana)

- 14.1. Zakaj je Mill pri opisu položaja žensk za primerjavo vzel položaj sužnjev?

- 14.2. Kako so utemeljevali podrejeno vlogo žensk v družini in družbi?

(2 točki)

Od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

15. Meščanska družba sredi 19. stoletja je ob zamiranju fevdalnih vezi pri iskanju nove povezovalne vloge poskušala ustvariti narod, ki naj bi povezel vse pripadnike neke družbe.

V praksi so obstajali le trije kriteriji, po katerih je bilo mogoče ljudstvo zagotovo uvrstiti med nacije /.../. Prvi kriterij je bila zgodovinska povezanost z obstoječo državo ali z državo, ki je imela precej dolgo zgodovino, pa še ni bilo dolgo, kar je izginila. Tako ni bilo sporov o obstoju angleške ali francoske nacije /.../. Drugi kriterij je bil obstoj uveljavljene kulturne elite z nacionalnim književnim in administrativnim vernakularjem. To je bil temelj italijanskih in nemških zahtev po priznanju statusa nacije, čeprav ti dve »ljudstvi« nista imeli držav, s katerima bi se lahko identificirali.

(Vir: Hobsawm, E. J., 2007: Nacie in nacionalizem po letu 1780, str. 48–49. *cf. Ljubljana)

- 15.1. Pojasnite razliko med nacionalnim položajem Angležev in Francozov na eni ter Nemcev in Italijanov na drugi strani sredi 19. stoletja.

- 15.2. Zakaj niso upoštevali zahtev po narodni emancipaciji malih narodov, kot so Slovenci?

(2 točki)

16. O tem, kakšna naj bo prihodnost Nemčije, so se izoblikovali zelo različni pogledi.

- 16.1. Razložite, kaj je hotel povedati avtor slike 2 glede nemške prihodnosti.

Slika 2

(Vir: Cvirk, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 73. DZS. Ljubljana)

- 16.2. Pojasnite razliko med malonemškim in velikonemškim načrtom.

(2 točki)

M 2 0 1 5 1 1 1 1 1 1

17. Združitev Nemčije je spremenila politično podobo Evrope in porušila politično ravnotežje, ustvarjeno s prejšnjimi pogodbami. Pri reševanju si pomagajte s sliko 9 v barvni prilogi.

Novi pruski ministrski predsednik je leta 1862 poslancem napovedal:

Pruske meje, določene z dunajskimi pogodbami, niso ugodne za zdravo politično eksistenco. Veliko vprašanje se ne bo rešilo z govorji in večinskimi sklepi – to je bila velika napaka let 1848–49 – ampak s krvjo in železom.

(Vir: Cvirk, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 74. DZS. Ljubljana)

- 17.1. Navedite ime in priimek tega pruskega ministrskega predsednika.

- 17.2. S katerima dvema državama je bila Prusija zaradi združevanja v vojni sredi šestdesetih let?

- 17.3. Pojasnite, zakaj je Prusija izbrala takšen način združevanja Nemčije.

(3 točke)

18. Združevanju Nemčije je najostreje nasprotovala Francija, ki ji je tedaj vladal cesar Napoleon III. Nasprotovanja so povzročila vojno. Pri reševanju si pomagajte s sliko 9 v barvni prilogi.

- 18.1. Opišite potek vojne med Prusijo in Francijo.

Slika 3: Versailles, januar 1871

(Vir: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e1/.jpg>. Pridobljeno: 10. 3. 2018.)

- 18.2. Pojasnite, kakšne posledice je imel tak razplet za Nemčijo.

(2 točki)

19. Vodilno vlogo pri imperialni delitvi sveta sta imeli Velika Britanija in Francija. Pri reševanju si pomagajte s sliko 10 v barvni prilogi.

Pomembno pa je, da razlikujemo med različnimi tipi kolonij. Britanija je vzdrževala največji imperij z najmanj vojaške sile. Še dalje se je močno opirala na domače poglavarje in lokalne vojaške sile. V Delhiu, ki je vladal 400-milionskemu prebivalstvu Indije, je bilo manj britanskih uradnikov kakor avstrijskih v Pragi. /.../ Francija pa je vodila politiko tesnejše integracije: alžirske in tunizijske departma sta bila priključena francoski administraciji. /.../. Ta centralizacijska tradicija je bila bliže ruski kakor britanski.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 798. Modrijan. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano državo.

A VELIKA BRITANIJA

B FRANCIJA

V obliki krajšega razmišljanja opišite izbrano državo, pri čemer upoštevajte te elemente: navedite pet njenih kolonij v Afriki; kaj so kolonije prinašale kolonialni sili v ekonomskem pogledu; kako je država vzpostavljala svojo oblast v koloniji; na katerih mestih je prišla njena kolonija v stik oz. konflikt z osvajanjem Nemčije in kako se je država odzvala na naraščajočo moč Nemčije v Evropi in svetu.

(5 točk)

M 2 0 1 5 1 1 1 1 1 3

20. V delitev ozemelj zunaj Evrope so se podale tudi manjše evropske države.

Povežite države in njihove kolonije tako, da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezno črko iz stolpca na desni.

_____ Libija	A Belgija
_____ Indonezija	B Italija
_____ Kongo	C Nizozemska
_____ Eritreja	
_____ Somalija	
_____ Gvajana	

(3 točke)

21. Turško cesarstvo so velike sile ohranjale pri življenju zaradi križanja interesov velesil. Vojno proti njej so sprožile manjše balkanske države. Pri reševanju si pomagajte s sliko 11 v barvni prilogi.

- 21.1. Opišite interese velesil glede ozemlja Turškega cesarstva v začetku 20. stoletja.

- 21.2. Katere štiri balkanske države so vojaško porazile Turško cesarstvo in si razdelile večino njenega evropskega ozemlja?

(2 točki)

22. Po balkanskih vojnah so bili nekateri narodi zaradi razširitve ozemlja svojih držav bolj zadovoljni, nekateri pa dosti manj.

S pomočjo slike 11 v barvni prilogi navedite, kateri narod, ki je prej živel v Turčiji, je bil po balkanskih vojnah razdeljen med zmagovalke vojne.

(1 točka)

23. Pospešeno oboroževanje velesil je sprožilo tudi mirovno gibanje, ki je nasprotovalo vojaškemu reševanju sporov.

Francoski književnik Victor Hugo je udeležencem mirovnega kongresa leta 1872 napovedoval drugačno prihodnost Evrope:

Imeli bomo duh osvajanj, ki se bo spremenil v duh odkrivanj, imeli bomo nesebično bratstvo narodov namesto krvavega bratstva cesarjev, imeli bomo domovino brez meja, proračun brez zajedavstva, trgovino brez carin, promet brez zapornic, izobraževanje brez poneumljanja, mladost brez vojašnic, pogum brez bojevanja /.../. Na svetu bo veliko svetlobe. In kaj je vsa ta svetloba? Svoboda. In kaj je vsa ta svoboda? Mir.

(Vir: Antič, I., 2009: Znameniti govorji, str. 149. Mladinska knjiga. Ljubljana)

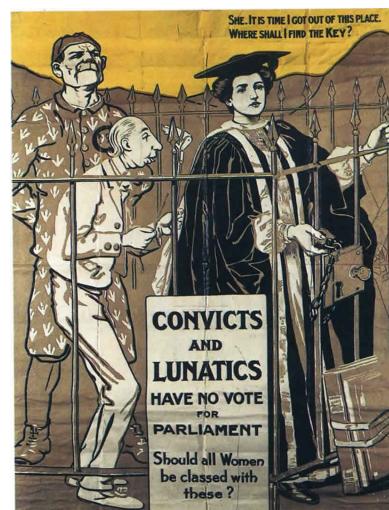
- 23.1. Kako s tujko imenujemo gibanje za mirno reševanje sporov?

- 23.2. Katere ugodne gospodarske posledice bi prinesla uresničitev Hugojeve vizije prihodnosti Evrope?

(2 točki)

24. Drugo množično gibanje pred 1. svetovno vojno je zahtevalo enakopravnost žensk na vseh področjih, vključno z volilno pravico. Zelo znane so bile sufražetke v Angliji.

S katerim argumentom je avtor slike 4 utemeljeval zahtevo za žensko volilno pravico?

Slika 4: Plakat: Zaporniki in blazneži nimajo pravice voliti v parlament. Ali naj bodo vse ženske uvrščene mednje?

(Vir: <https://www.pinterest.com/pin/83598136803246308>. Pridobljeno: 12. 3. 2018.)

(1 točka)

M 2 0 1 5 1 1 1 1 1 5

15/20

25. Navedenim dogodkom dodajte ustrezeno letnico: 1787, 1805, 1815, 1821, 1825, 1848.

- ustanovljena Nemška zveza
- kongres Svetе alianse v Ljubljani
- pomorska bitka pri Trafalgarju
- sprejeta ustava Združenih držav Amerike
- kancler Klemens von Metternich odstopil
- vstaja dekabristov v Rusiji

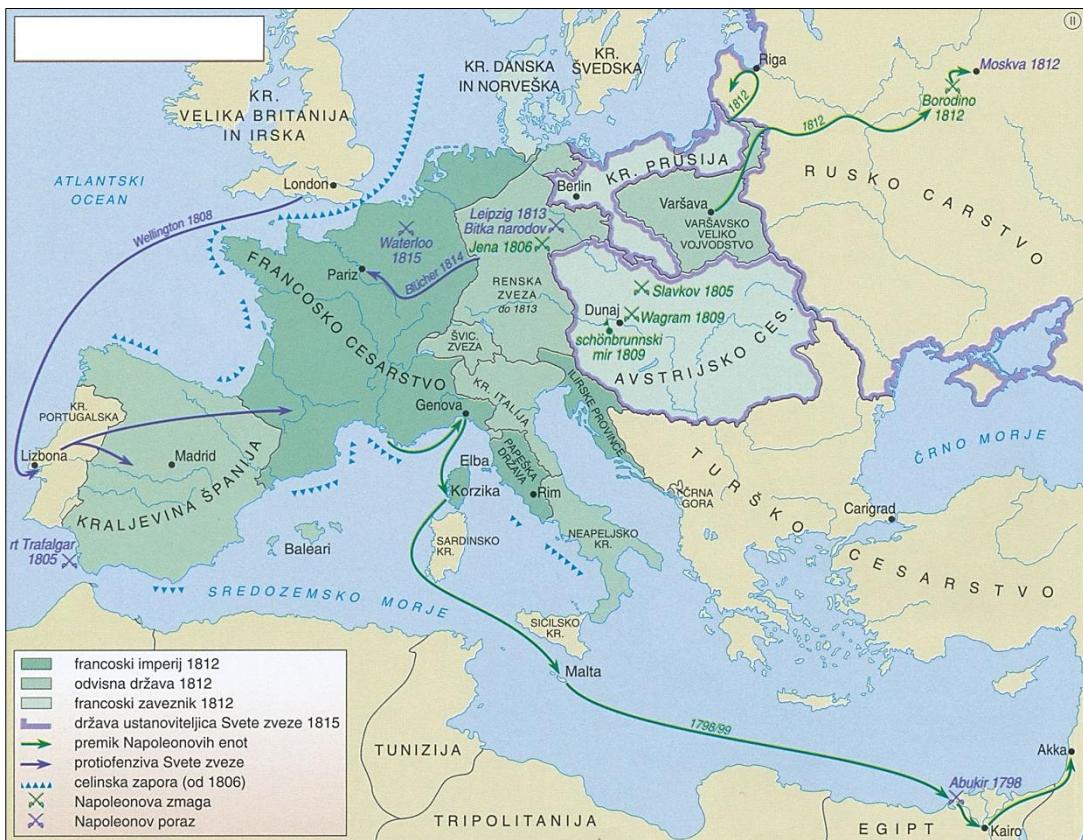
(3 točke)

Prazna stran

Barvna priloga (k izpitni poli 1)

Slika 5: Napoleonova osvajanja

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 46. Modrijan. Ljubljana, 1999)

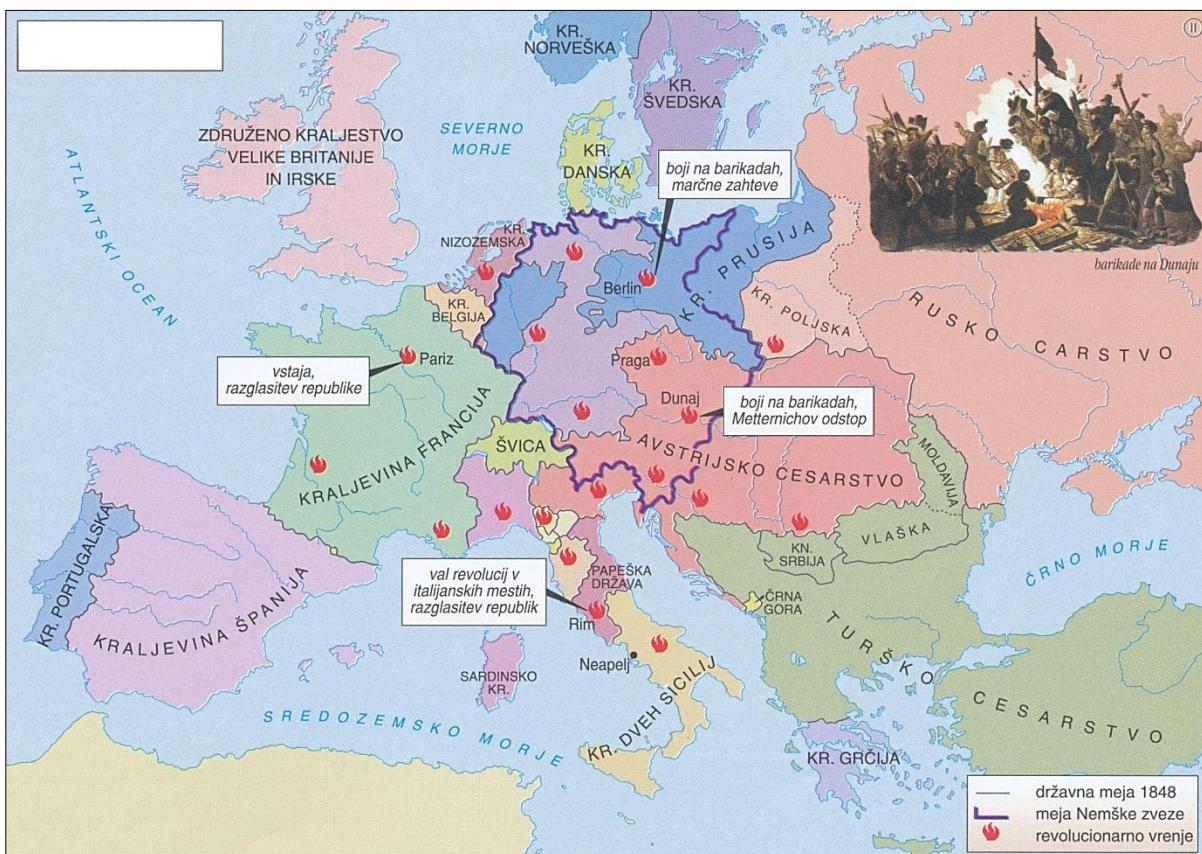

Slika 6: Evropa po dunajskem kongresu

(Priprejeno po: Mali zgodovinski atlas, str. 47. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 7

(Vir: Cvirk, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 42. DZS. Ljubljana)

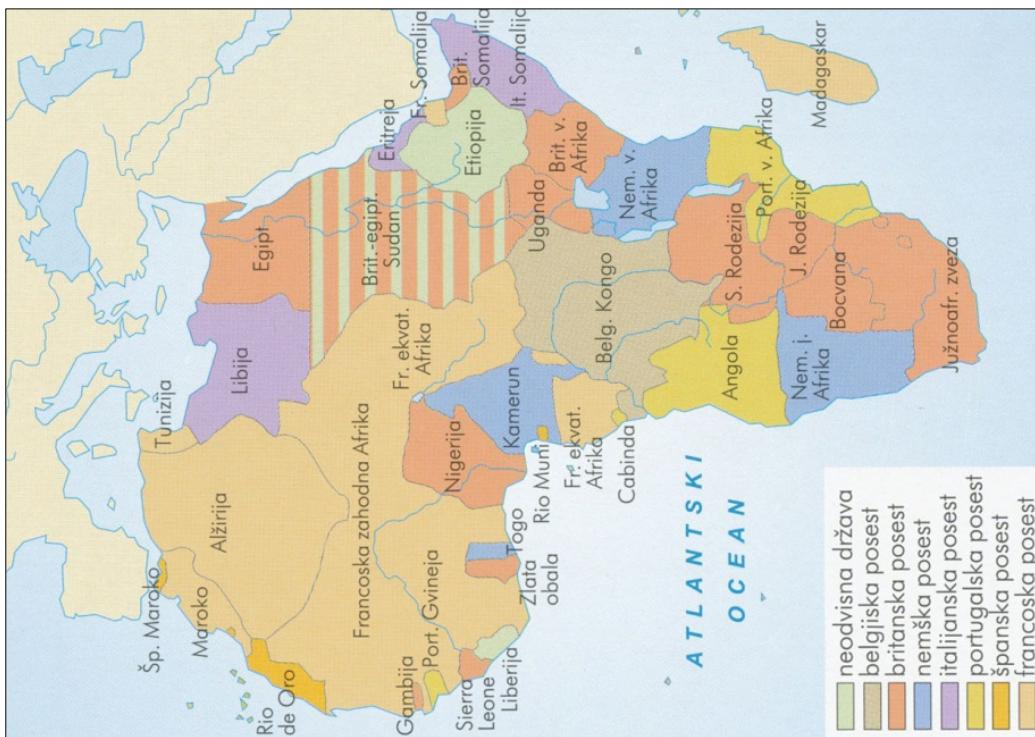
Slika 8: Pomlad narodov

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 49. Modrijan. Ljubljana, 1999)

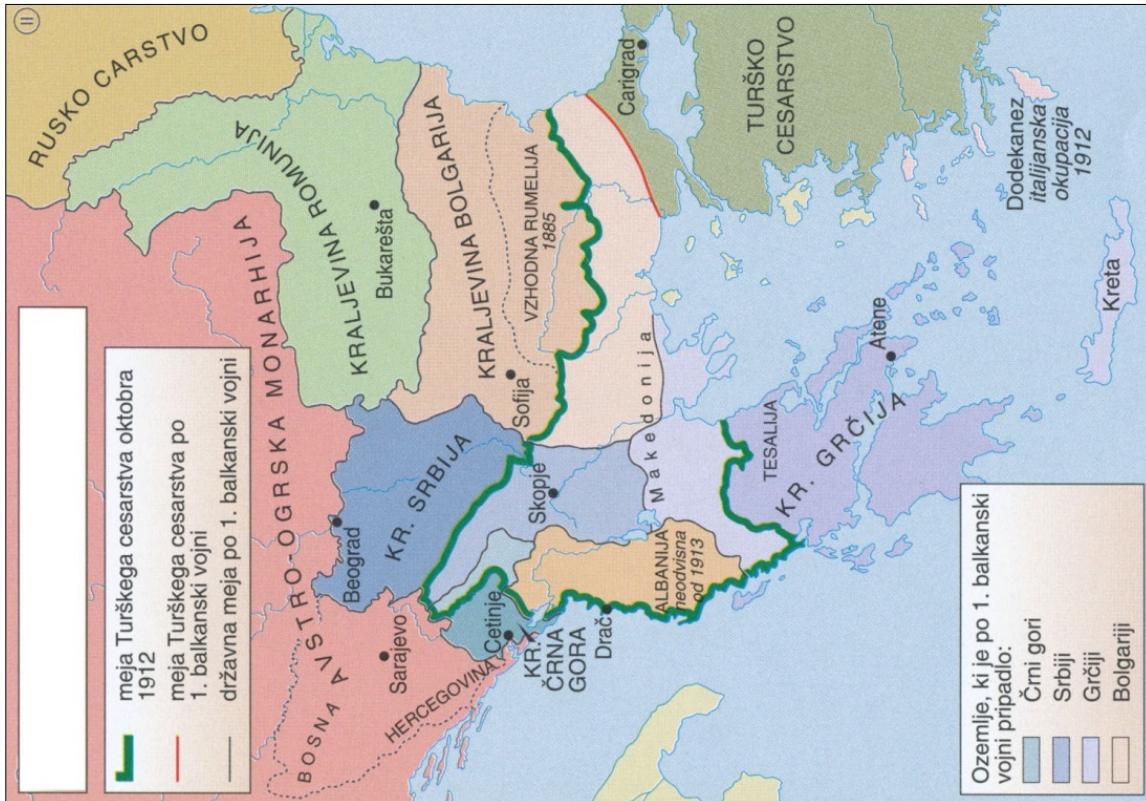
Slika 9: Združitev Nemčije

(Vir: Atlas svetovne zgodovine, str. 216. Cankarjeva založba in DZS. Ljubljana, 1989)

Slika 10: Posest v Afriki pred letom 1914

(Vir: Cvirn, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 95. DZS. Ljubljana)

Slika 11: Balkan o prvi balkanski vojni

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 52. Modrijan. Ljubljana, 1999)